

quin judaizant conficientes ex fermentato, quia in lege praeceptum erat ut panes primitiarum fermentatos offerrent. Sed facere aliquid hae intentione ut legalia observentur, est judaizare. Nos autem non ob hoc ex azymo conficimus ut legem servemus, sed ut Christo conformemur, servantes hoc quod huic competit sacramento ab eo instituto. Significatur enim in azymo puritas vitae, quae semper servanda est, sicut et in thurificatione devotio orationis; unde utrumque in lege nova retinetur.

Ad octavum dicendum, quod in hoc sacramento continetur Christus ut hostia: et quia puritas praecipue in hostia, etiam secundum legem, exigebatur; ideo magis competit huic sacramento ut significetur Christi puritas per panem azymum, quam quod significetur fervor caritatis per fermentum.

Ad nonum dicendum, quod album et rubeum non ita faciunt differentiam in significatione sacramenti circa vinum, sicut azymum et fermentatum circa panem; et ideo non est similis ratio de utroque.

ARTICULUS III.

Utrum solum de vino vitis debeat sanguis Christi consecrari. — (5 p., ql. 74, art. 5.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod non solum de vino vitis debeat sanguis Christi consecrari. Baptismus enim in qualibet aqua fieri potest. Sed vinum est materia hujus sacramenti, sicut aqua baptismi. Ergo et de quolibet vino potest hoc sacramentum fieri, sicut de vino malorum granatorum vel mororum vel hujusmodi.

2. Praeterea, in aliquibus terris non sunt vitis, nec ad eas de facili vinum portari potest. Ergo debuit a divina sapientia provideri ut alius aliquis liquor loco vini de vite possit in sacramento assumi.

Sed contra, sicut Dominus se comparavit grano frumenti, Joan. 12, ita comparavit se viti, Joan. 13. Ergo sicut non debet in hoc sacramento assumi nisi panis de tritico, ita nec vinum nisi de vite.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod possit etiam confici de aceto. Quia, secundum Isidorum (lib. 20 Etymolog., cap. 5), acetum est species vini. Sed cum vino vitis potest confici hoc sacramentum. Ergo et de aceto.

2. Praeterea, si vinum consecratum in acetum converteretur, non desineret ibi esse Christi sanguis. Ergo eadem ratione si ante consecrationem sit acetum, potest exinde sanguis Christi consecrari. Sed contra, Innocentius dicit (lib. 4 de myst. Missae, cap. 5), quod *vinum huic sacramento competit: quia cor bibentis et dilatat et exhilarat*. Sed hoc non facit acetum. Ergo ex aceto non potest consecrari sanguis Christi.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod de agresta possit sanguis Christi consecrari. Sicut enim agresta non

habet speciem perfectam vini, ita nec mustum. Sed de musto dulci potest confici sanguis Christi; dicitur enim de Consecr., dist. 2 (cap. *Cum omne*): *Si necesse fuerit, botrus in calice prematur*. Ergo et eadem ratione de agresta.

2. Praeterea, agresta non differt a vino nisi quia immatura est. Sed maturitas et immaturitas sunt accidentia. Ergo non differunt secundum speciem; et ita videtur quod ex agresta sicut ex vino indifferenter sanguis Christi consecrari possit.

Sed contra, quod fit, non est, secundum Philosophum (3 Physic., text. 8). Sed agresta est in via generationis respectu vini. Ergo nondum est vinum; ergo ex ea non potest sanguis Christi consecrari.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod non potest confici sanguis Christi nisi de vino vitis, quia hoc proprie vinum est. Alia vero dicuntur vina per similitudinem hujus vini. Hoc etiam vinum communis sumitur in potum, sicut et panis tritici in cibum; et habet proprietates magis convenientes ad effectum sacramenti, in quantum calefacit et lactificat; et ideo Dominus de vino vitis conficit, ut patet per hoc quod dicitur Math. 26, 29: *Amodo non bibam de hoc genimine vitis*.

Ad primum ergo dicendum, quod omnis aqua est ejusdem speciei; sed non sic est de vino.

Ad secundum dicendum, quod non est aliqua terra ad quam non possit tantum de vino portari quantum sufficeret ad celebrandum; unde illa ratio non cogit.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod secundum Philosophum, in 8 Metaph. (text. 14), hoc modo fit ex vino acetum, quo ex vivo fit mortuum; unde sicut animal vivum et mortuum non sunt ejusdem speciei, ita nec vinum et acetum; et hoc ostendunt contrariae proprietates: quia vinum est calidum, acetum autem frigidum; et non fit reditus de aceto in vinum, sicut nec de mortuo ad vivum. Et ideo dicendum, quod si vinum sit omnino acetum, de eo non potest confici; sed si sit acidum quasi in via acescendi, est idem iudicium quod de pane qui in via est ad corruptionem; unde sicut de pane illo potest confici, peccat tamen conficiens propter irreverentiam; ita et hic.

Ad primum ergo dicendum, quod ipse largo modo accipit vinum pro omni liquore qui ex vivo ortum habet.

Ad secundum dicendum, quod si vinum consecratum reservatum omnino acetum fieret, esset idem iudicium quod de pane omnino corrupto; unde sicut non remanet ibi corpus Christi, ita nec hic sanguis. Secus autem est de pane qui est in via ad corruptionem, et de vino quod est in via ad acescendum.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod nihil recipit speciem nisi in termino generationis: agresta autem adhuc est in via generationis ad vinum, sicut sanguis quando coagulari incipit, est in via generationis ad animal; unde sicut ille sanguis non est animal, ita agresta non est vinum; et propter hoc de ipsa non potest confici sanguis Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod mustum jam ad completam speciem vini venit: dulcedo enim ipsius attestatur maturationem quae est digestionis species; digestio autem est completio a naturali

calore, ut patet in 4 Meteor. (text. 4); et ideo ex musto confici potest, sed non decet, propter impuritatem ipsius, ut ex ipso conficiatur, nisi necessitas emergat.

Ad secundum dicendum, quod maturatio est naturalis digestio, per quam digestum ad ultimam perfectionem naturalem perducitur, ut etiam possit alterum generare sibi simile, ut dicitur in 4 Meteor.; unde maturum et acerbum differunt sicut completum et incompletum: quae quidem differentia non est tantum accidentalis.

ARTICULUS IV.

Utrum aqua vino admiscenda sit. (5 p., qu. 74, art. 6, 7, 8.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod aqua vino admiscenda non sit. De latere enim Domini in eruce pendens effluxit sanguis et aqua, ut dicitur Joan. 19; per quae duo, sacramenta praecipue intelliguntur, ut dicit Innocentius (1). Sed aqua competit sacramento regenerationis, scilicet baptismo. Ergo sanguis tantum competit sacramento redemptionis eucharistiae; et ita vinum sine aqua.

2. Praeterea, vinum et aqua sunt alterius speciei. Si ergo aqua admiscetur vino, erit triplex materia hujus sacramenti, et non solum duplex, ut dictum est.

3. Praeterea, hoc sacramentum sub specie panis et vini celebratur, ut in littera dicitur. Sed ad speciem panis nihil additur. Ergo nec vino aliquid addi debet.

Sed contra est quod dicit Alexander Papa (ut refertur in Decret. de Consecr. dist. 2 cap.: *In sacramentorum*): *In sacramentorum oblationibus panis tantum et vinum aqua permixtum offerantur*. Ergo debet admisceri aqua.

Praeterea, materia sacramenti debet competere rei significatae. Sed populus significatur per aquam, qui ad corpus mysticum pertinet, quod est res ultima hujus sacramenti. Ergo aqua debet apponi.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod absque ea non possit sanguis consecrari. Cyprianus enim dicit (lib. 2 Epistolarum, epist. 5 ad Caecilium): *Calix Domini non potest esse aqua sola et vinum solum nisi utrumque miscetur, quoniam nec corpus Domini farina esse potest, nisi utrumque, scilicet farina et aqua, adunatum fuerit*. Sed constat quod ex farina sine aqua nullo modo potest corpus Christi consecrari. Ergo nec ex vino sine aqua.

2. Praeterea, significatio est de essentia sacramenti. Sed aqua significat aliquid quod est principale in sacramento, scilicet unionem corporis mystici ad caput. Ergo aqua est de necessitate hujus sacramenti, ut sine ea confici non possit.

3. Praeterea, hoc sacramentum est memoriale dominicae passionis. Sed ex latere Domini patientis non solum fluxit sanguis sed aqua. Ergo ex

(1) Colligitur ex eius constitutione 134, quae dirigitur Episcopo Ferrarisiensi, et refertur etiam extra. de Baptismo et eius effectibus, cap. *Cum Martine* (Ex edit. P. Nicolai).
S. Th. Opera omnia. V. 7.

vino sine aqua sacramentum hoc confici non potest.

Sed contra, Graeci non apponunt aquam, ut Magister dicit; sed tamen conficiunt. Ergo sine aquae admixtione confici potest sacramentum.

Praeterea, nihil est de substantia sacramenti quod non manet in sacramento. Sed aqua non manet in propria specie in sacramento. Ergo non est de substantia sacramenti.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod debeat aqua artificialis apponi. Quia sacramentum dicitur esse uniforme. Sed ex parte corporis est aliquid artificiale, scilicet panis. Ergo ex parte sanguinis debet esse aqua artificialis.

2. Praeterea, si panis ex aqua artificiali, ut rosacea, conficeretur, posset ex eo corpus Christi consecrari. Ergo similiter potest apponi in vino aqua artificialis.

Sed contra, baptismus est sacramentum majoris necessitatis quam eucharistia. Sed in baptismo non potest accipi nisi aqua naturalis, ut supra dictum est. Ergo nec in eucharistia.

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod debeat in magna quantitate apponi. Quia quod non est, non potest aliquid significare. Sed quod corruptum est, non est. Cum ergo aqua ponatur ad significandum, ut dicitur, videtur quod debeat tantum apponi quod non corrumpatur; et ita tantum quantum de vino vel plus, quia vinum est magis activum.

2. Praeterea, de latere Christi sicut sanguis, ita et aqua sensibilibiter fluxit. Sed si parum de aqua poneretur, non posset sentiri. Ergo debet in majori quantitate apponi.

3. Praeterea, si sufficit in parva quantitate aquam apponi, eadem ratione sufficeret ad sacramentum, si gutta aquae in totum dolium projiceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non sufficit quod parva quantitas ponatur.

4. Praeterea, quorundam consuetudo esse dicitur in terris ubi non crescit vinum, quod pannum vino rubeo intinetur et siccatur aqua lavent; de qua cum ruborem vini acceperit, sanguinem Christi conficiunt. Ergo videtur quod aqua in magna quantitate possit apponi.

Sed contra, illud quod est ex duobus, neutrum illorum est, ut Damascenus dicit (de Fid. Orth., lib. 3, cap. 5). Sed si magna quantitas aquae apponeretur, esset quaedam mixtio. Ergo non esset vinum; et ita non posset inde sanguis Christi confici.

Praeterea, oportet quod aqua consumatur a vino ad hoc quod ex parte sanguinis sit tantum una species, sicut ex parte corporis. Sed non posset consumi, si aqua in magna quantitate poneretur. Ergo non debet in magna quantitate poni.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod aqua debet apponi vino propter institutionem: quia Dominus apposuisse probabiliter creditur ex more illius patriae: quia vinum ibi sine aqua nunquam bibitur propter vini fortitudinem: quamvis de aqua in Evangelio mentio non fiat, quia non est principalis materia in

hoc sacramento; sed ejus appositio competit huic sacramento et quantum ad significationem rei huius sacramenti, quae est corpus mysticum per aquam significatum, quia *aquae multae populi multi*, Apocal. 17, 13; et sic appositio aquae ad vinum significat unionem membrorum ad caput ratione ipsius conjunctionis; et amorem capitis patientis pro membris, ad ipsa, ex hoc quod ex duobus conjunctis unum efficitur; et processum redemptionis a capite ad membra, ex ipsa transformatione aquae in vinum. Unde dicit Glossa (1) Marc. 14 super illud: *Accepit Jesus panem etc.: Neque aqua solum neque vinum solum cuilibet licet offerre, ne videatur coput a membris secernere, vel Christum sine nostrae redemptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius passione salvari.*

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dicit Gregorius in Moral. (lib. 3, cap. 17), *quia natura uniuscujusque ex diversitate componitur, in sacro eloquio per rem quamlibet recte diversa significatur*. Aqua ergo secundum quod habet vim ablundi, significatio ejus competit baptismi; secundum autem quod continet in terram decurrit, habet significare populum: 2 Reg. 14, 14: *Omnes morimur, et quasi aqua dilabimur*; et sic ejus significatio competit huic sacramento.

Ad secundum dicendum, quod de aqua appositae est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod aqua manet in sua natura, et solum vinum transubstantiatur; unde aqua non apponitur ibi nisi ad significationem. Alii vero dicunt, quod aqua appositae in vinum convertitur, et sic totum in sanguinem Christi transubstantiatur. Quaecumque autem harum opinionum sit vera, aqua non erit materia hujus sacramenti: quia secundum primam non convertitur in corpus vel sanguinem Christi; secundum secundam non manet in propria specie sed vini. Secunda tamen verior apparet, et secundum rationem naturalem; quia modica aqua vino admixta, quod est magis activum, a vino corrumpitur et in speciem vini transit: et quantum ad ritum sacramenti: quia si aqua in propria natura remaneret, sic calix consecratus non esset tantum potus spiritualis sed etiam corporalis; et ita non liceret post primam sumpcionem sanguinis iterum sumere.

Ad tertium dicendum, quod aqua apponitur pani in ipsa sua confectione; et ideo non est necesse ut postea apponatur. Vel dicendum, quod effectus redemptionis a capite pervenit ad membra per sanguinis effusionem; et ideo magis apponitur aliquid ad significandum populi unionem ad sanguinem quam ad corpus.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod materia proportionatur sacramento; unde secundum aliquid est de essentia sacramenti. Dictum est autem supra, quod perfectio hujus sacramenti consistit in ipsa consecratione corporis et sanguinis Christi, et non in usu materiae consecratae, sicut est in baptismo et confirmatione; et ideo ex parte materiae illud tantum est de necessitate sacramenti, quod significat corpus et sanguinem Christi, scilicet panis et vinum; illud autem quod significat usum et effectum hujus sacramenti, scilicet aqua, non est de necessitate hujus sacramenti; unde vinum sine aqua potest consecrari, sed consecrans peccat.

(1) Ex Beda sumpta, cuius et nomen praefert. Plenius autem Beda (*Ex edit. P. Nicolai*).

Ad primum ergo dicendum, quod exponendum est verbum Cypriani: *Non potest*, id est non debet; quia illud possumus quod de jure possumus; et ideo quantum ad id quod debet fieri, est simile ex parte corporis et sanguinis; non autem quantum ad id quod fieri potest: quia aqua est de substantia panis, non autem de substantia vini.

Ad secundum dicendum, quod non significat aqua aliquid quod sit de substantia hujus sacramenti, ut dictum est, sed effectum vel usum consequentem.

Ad tertium dicendum, quod effusio sanguinis in passione Christi directe pertinebat ad effectum ablutionis a peccatis.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod cum sine aqua possit sanguis consecrari, quantum ad id quod fieri potest non refert quaecumque aqua apponatur, dummodo sit talis aqua quae in vinum converti possit; sed quantum ad id quod fieri debet, non debet apponi nisi aqua naturalis: quia illae aquae non sunt ejusdem speciei, et dicuntur aquae aequivoce, sicut etiam de vino et de pane dictum est.

Ad primum ergo dicendum quod panis artificialiter factus est ejusdem speciei cum illo pane de quo conficit Christus; non autem aqua artificialis cum aqua quae effluit cum sanguine de corpore Christi, est eadem speciei; et ideo non est similis ratio.

Ad secundum dicendum, quod quidam dicunt, quod similiter est ex parte panis, quod de pane confecto ex aqua rosacea potest confici corpus Christi, quamvis peccaret scienter ex tali pane conficiens. Sed probabiliter videtur quod possit confici: quia panis est principalis materia hujus sacramenti, de ejus substantia et compositione est aqua; et ideo diversificatio aquae secundum speciem, facit diversitatem speciei in materia sacramenti. Sed aqua non est de substantia vini, quae est principalis materia in hoc sacramento.

Patet etiam responsio ad id quod in oppositum objicitur: quia aqua in baptismo est principalis materia; et ideo si aqua alterius speciei apponatur, non servatur debita materia, et propter hoc non est sacramentum; sed hic est aliter, ut dictum est.

Solutio IV. Ad quartam quaestionem dicendum, quod, sicut dictum est, aqua appositae vino in vinum convertitur, et sic totum convertitur in sanguinem; unde non tantum de aqua debet apponi quod vinum in aquam convertatur, vel in aliquid medium per mixtionem; et ideo semper tutius est apponere parum: quia quantumcumque apponatur parum, significatio servatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hoc ipso quod in vinum convertitur aqua, habet suam significationem: quia nos in Christum mutamur, non ipse in nos.

Ad secundum dicendum, quod hoc sacramentum representat Christi passionem quantum ad redemptionem, quae facta est per effusionem sanguinis; sed baptismus quantum ad ablutionem; et ideo in baptismo oportet quod sensibilibiter aqua maneat, sicut et vinum hoc quod (1) sanguini respondet; aqua autem haec appositae a vino absorbetur, sicut nostra mortalitas per virtutem passionis Christi.

(1) Al. quod vinum hoc.

Ad tertium dicendum, quod si apponeretur aqua in dolio, non significaret aliquid; et ideo hoc non sufficeret; sed oportet ut imminente oblatione apponatur ad sacramentum perficiendum.

Ad quartum dicendum, quod cum illud sit magis aqua rubea quam vinum, non potest exinde sanguis Christi consecrari; unde illa consuetudo damnatur in canone de Consec., dist. 2, cap. *Cum omne*.

QUAESTIO III.

Deinde quaeritur quomodo Christus hoc sacramento usus sit in ipsa prima sui institutione; et circa hoc quaeruntur quatuor: 1.º utrum ipse corpus suum manducaverit; 2.º utrum ipse Judae dederit; 3.º utrum dederit corpus suum passibile, vel impassibile; 4.º utrum si in pixide reservatum fuisset corpus Christi, ibi moreretur; sub qua autem forma consecravit, supra, dist. 8, dictum est.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Christus manducaverit.
(3 p., quaest. 81, art. 1.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod ipse Christus non manducaverit. Quia de his quae Dominus fecit, non sunt alia asserenda, nisi quae nobis in Evangelio narrantur. Sed in Evangelio continetur quod Christus accepit panem in manibus, et dedit discipulis suis manducandum. Ergo non debemus asserere quod ipse manducaverit.

2. Praeterea, omne quod manducatur, in cibum assumitur. Sed assumens non est assumptum, ut in 5 lib., dist. 3, dictum est. Ergo Christus corpus suum manducare non potuit.

3. Praeterea, hoc sacramentum ordinatur ad spirituales refectionem. Sed ipse spirituali refectione non indigebat. Ergo hoc sacramentum non sumpsit, quia in vanum accepisset.

4. Praeterea, ut supra, dist. 9, dictum est, duplex est modus manducandi; scilicet spiritualis, et sacramentalis. Sed Christo non competeat sacramentaliter manducare, cum esset verus comprehensor, et sine velamine figurarum ad rem sacramenti pertingeret; nec iterum spiritualiter, quia in ipso gratia non augebatur. Ergo ipse non manducavit.

Sed contra, Hieronymus dicit (ad Hedibiam) et habetur de Consec., dist. 2 (cap. *Nec Moyses*): *Dominus Jesus ipse cum Apostolis concieva et convivium; ipse comedens, et qui comeditur*. Ergo ipse corpus suum manducavit.

Praeterea sicut Christus instituit baptismum, ita et hoc sacramentum. Sed ipse baptizatus fuit. Ergo similiter debuit hoc sacramentum assumere.

Solutio. Respondeo dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod Christus corpus suum in coena non manducavit, sed tantum manibus accepit; et nituntur solvere auctoritates sanctorum qui contrarium dicunt, quod ipse manducavit et bibit in coena ante consecrationem, sed non corpus suum. Sed expresse habetur Luc. 22, in Glossa super illud: *Desiderio desideravi etc.*, quod Christus comedit et bibit in coena, cum corporis et sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit; unde quia *pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse participavit eisdem* (Hebr. 2,

14); et propter hoc communiter tenetur quod manducaverit, secundum quod sancti expresse dicere videntur; unde et ab antiquis versus est factus:

*Rex sedet in coena, turba cinctus duodenae:
Se tenet in manibus, se cibis ipse cibis.*

Non autem manducavit ut aliquem effectum consequeretur a sacramento, sed ut aliis manducandi exemplum daret.

Ad primum ergo dicendum, quod in acceptione panis potest utrumque intelligi; scilicet et acceptio in manibus et manducatio.

Ad secundum dicendum, quod Christus sub specie propria quodammodo distat a seipso sub specie sacramenti; unde nunc in specie propria est in caelo, sed sub specie sacramenti est in altari; et secundum hunc modum non est inconveniens quod seipsum assumat.

Ad tertium dicendum, quod illa manducatio non effiebat in ipso spirituales refectionem, sed significabat: nullus enim adeo perfecte in ipso reficitur, sicut ipsemet.

Ad quartum dicendum, quod Christus manducavit, ut dicitur, et sacramentaliter et spiritualiter. Sacramentaliter quidem, quia verum corpus suum sub sacramento sumpsit. Poterat enim in sacramento rem sacramenti inspicere non ex sacramento, ut etiam Deus videt in effectibus causas, sed non ex effectibus. Spiritualiter autem, inquantum in re sacramenti spiritualiter delectaretur. Non tamen haec spiritualis relectio ex sacramento causabatur, nec augmentabatur; unde nec spiritualis manducatio erat in eo sicut in aliis, nec sacramentalis (1). Et ideo quidam dixerunt, quod neque sacramentaliter neque spiritualiter manducavit. Quidam quod sacramentaliter, sed non spiritualiter.

ARTICULUS II.

Utrum Christus corpus suum Judae dederit.
(Ubi supra, art. 2.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod Christus corpus suum Judae non dederit. Ipse enim implevit quod mandavit. Sed mandavertansentum non esse canibus dandum, Matth. 7. Ergo ipse non dedit Judae corpus suum sanctissimum.

2. Praeterea, secundum Augustinum (lib. 85 Quaestionum, quaest. 5), Deus non est causa alieni quod deterior fiat. Sed si Judas corpus Christi sumpsisset, ex hoc factus fuisset deterior, quia sumendo peccasset. Ergo Christus corpus suum ei manducandum non dedit.

3. Praeterea, sicut supra, dist. 9 quaest. 1, art. 1, quaestione 1, dictum est, ideo sacerdos debet peccatori dare, quia non est dominus, sed dispensator, et reddit quod suum est exigenti. Sed Christus erat dominus sacramenti, nec Judas ibi jus habere poterat, nisi quod Christus sibi daret. Ergo non debuit Judae corpus tradere.

4. Praeterea, Dominus dixit, quod discipuli bibentes bibitori (2) essent secum illud novum in regno Patris sui, et quod erat eis in remissionem peccatorum. Sed neutrum Judae competit. Ergo ipse non sumpsit; et haec est ratio Hilarii (cap. 50 in Matth.).

(1) Al. sacramentaliter.
(2) Al. bibitori.

Sed contra est quod Dionysius dicit (3 cap. eed. Hier.): *Symbolorum conditor partitur sanctissima non unimode ei sacra concouant, scilicet Judae. Sanctissima autem dicit corpus et sanguinem suum, ut ibidem patet. Ergo Judae dedit corpus suum.*

Praeterea, sine exceptione dicitur Matth. 26, 26: *Accipite omnes, et comedite.* Ergo etiam Judae dedit.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod sub bucella corpus suum ei dedit. Dicit enim Augustinus de Consec. (relatus dist. 2, cap. *Et sancta malis*, ex tract. 6, et 26 super Joan.): *Non mala erat bucella quae data est Judae a Domino. Salutem medicus dedit; sed ille, quia indignus erat, accepit ad perniciem.* Non autem fuisset indignus, si bucella illa tantum panis fuisset. Ergo illa bucella erat corpus Christi.

2. Praeterea, diabolus intrare in hominem est effectus peccati. Sed Joan. 15, dicitur, quod post bucellam introiit in eum satanas. Ergo accipiendo bucellam, peccavit: ergo bucella erat corpus Christi.

Sed contra est quod habetur in Glossa Joan. 14, super illud: *Cui intinctum panem porrexero etc.* (1).

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam questionem, quod secundum Augustinum (epist. 165), Christus corpus suum in coena cum aliis discipulis Judae dedit, ut nobis exemplum daret quod peccatoribus occultis non essent sacramenta deneganda, et ut omnem occasionem ei auferret male faciendi, quam assumere potuisset, si in aliquo ab aliis discipulis ante apertam malitiam fuisset discretus. Hilarius tamen contrarium dicere videtur. Sed primum communius tenetur.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Judas in rei veritate canis esset, tamen non in manifesto; et ideo noluit (2) eum detegere coram aliis discipulis, ne desperationem incurreret, et sic liberius peccaret.

Ad secundum dicendum, quod Christus non dedit causam nec occasionem Judae peccandi, sed peccatum evitandi ex mansuetudinis suae ostensione ad ipsum; sed ipse ex vitali medicina sumpsit periculum mortis.

Ad tertium dicendum, quod illa non est sola causa, sed etiam ne peccatorem occultum prodaret. Ad quartum dicendum, quod Judas bibit cum aliis sacramentaliter, sed non spiritualiter; unde nec remissionem peccatorum consecutus est, nec in regno Patris secum bibit: quia potus ille tantum spiritualiter bibentibus debetur.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod Christus primo Judae dedit corpus suum cum aliis discipulis; sed postea bucella intincta in ostensionem conditionis ejus ei porrecta, purus panis fuit, sicut patet ex Glossa inducta.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur non de bucella intincta, sed de eo quod

(1) *Nicolaus addit.* Sic enim ibi: « Non (ut quidam putant) tunc Judas corpus Christi, accepit. Sciendum est enim quod jam omnibus Domini distribuerat sacramentum corporis et sanguinis, inter quos Judas fuit: deinde per bucellam intinctam exprimitur ipse traditor etc. »
(2) *Al. nocuit.*

prius cum aliis discipulis acceperat. Vel dicendum, quod dicitur ad perniciem assumpsisse, quia quod Christus ad salutem suam fecerat porrigendo bucellam, ut videns se deprehensum, ab (1) iniquo proposito desisteret, (2) ille ex hoc magis exasperatus fuit.

Ad secundum dicendum, quod in comestione bucellae intinctae, peccatum Judae augmentatum fuit vel ex hoc quod exasperatus est magis, vel propter praesumptionem qua cum Magistro in eatum manum mittebat, ut audacia bonam conscientiam mentiretur, ut dicitur Matth. 26, super illud: *Qui intingit manum mecum etc.*; et ratione hujus augmenti dicitur diabolus post bucellam in eum intrasse; jam praemissum erat enim in Evangelio, quod diabolus immiserat in cor Judae Simonis Scarioth, ut traderet eum.

ARTICULUS III.

Utrum Christus in coena discipulis suis corpus impassibile dedit. — (Ubi supra, art. 5.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod Christus in coena discipulis suis corpus impassibile dedit. Quia super illud Matth. 17: *Transfiguratus est ante eos*, dicit Glossa: *Illud corpus quod habuit per naturam, dedit discipulis in coena, non mortale et corruptibile.*

2. Praeterea, Lev. 2, super illud: *Si oblatio tua fuerit de sartagine etc.*, dicit Glossa (5): *Crux super omnia fortis carnis Christi, quae ante passionem non videbatur esui apta, post aptam fecit.* Sed Christus in coena dedit carnem suam ut aptam ad manducandum. Ergo dedit eam talem qualis fuit post passionem. Sed post passionem suam fuit impassibile. Ergo dedit corpus suum impassibile.

3. Praeterea, passibile trahitur ad naturam agentis. Sed Christus in coena dedit corpus suum in cibum, non qui in alios mutaretur, sed qui alios in se mutaret. Ergo non dedit corpus suum passibile.

4. Praeterea, omne corpus passibile ex tactu patitur. Sed corpus Christi a discipulis manducatum non laedebatur. Ergo non erat passibile.

Sed contra, Innocentius dicit (lib. 4 de myst. Missae, cap. 12): *Tale corpus tunc dedit quale habuit, scilicet passibile.*

Praeterea, constat quod Christus discipulis verum corpus suum tradidit. Corpus autem (4) suum verum erat passibile. Si ergo corpus datum erat impassibile, idem erat passibile et impassibile; quod non est possibile.

Solutio. Respondeo dicendum, quod circa hoc duplex fuit opinio. Hugo enim de S. Victore dicitur voluit (5) (de Sacramentis, lib. 2, par. 8, cap. 5), quod Christus adhuc existens in carne mortali quandoque unam dotem, quandoque aliam legitur accepisse; sicut claritatem in transfiguratione, subtilitatem in nativitate, agilitatem quando super

(1) *Al. sub.*
(2) *Al. additur sed.*
(3) Ex Isichio, vel Hesychio sumptis; sed ille plenius (Ex edit. P. Nicolai).
(4) *Al. deest autem.*
(5) Talis sententia apud Hugonem non occurrit. Ex Innocentio potius desumpta est lib. 4 de mysteriis Missae, cap. 8 (Ex edit. P. Nicolai).

mare ambulavit; et similiter impassibilitatem quando corpus suum in coena dedit. Non quidem nec tunc (1) simpliciter erat impassibile; sed erat impassibile secundum quod in sacramento dabatur, quia masticatione non laedebatur; sicut etiam in se erat visibile; sed secundum quod in sacramento dabatur, erat invisibile. Sed istud non potest stare; quia substantia corporis Christi eadem est in sacramento et in specie propria; sed comparatio ejus ad exteriora non est eadem; quia in specie propria comparatur ad exteriora secundum situm propriam dimensionum; sed in sacramento secundum situm dimensionum panis; unde illae proprietates quae insunt absolute corpori Christi, oportet quod eodem modo insint sibi secundum quod est in sacramento, et secundum quod est in specie propria; sed illae quae conveniunt ei ex comparatione ad aliud corpus extra, non eodem modo, sicut patet de visione. Sed passibilitas est proprietas absolute ipsius corporis; unde cum in propria specie esset passibile, et in sacramento passibile erat, ut alii dicunt, quamvis ibi non pateretur.

Ad primum ergo dicendum, quod dicitur corpus Christi in sacramento non mortale, non passibile, quia per sacramentalem assumptionem non patiebatur neque moriebatur.

Ad secundum dicendum, quod caro Christi non est apta esui nisi prout est sub sacramento; et quia sacramentum hoc (2) est representativum passionis Christi, ideo dicitur quod crux fecit eam esui aptam.

Ad tertium dicendum, quod non ratione passibilitatis, sed virtute Divinitatis unitae, habebat corpus Christi quod alios in se converteret.

Ad quartum dicendum, quod masticatio importat respectum corporis Christi ad aliud extra; et ideo quantum ad hoc non comparatur ad manducantem secundum dimensiones proprias, sed secundum dimensiones panis; et inde est quod nunc non laeditur per masticationem, nisi ratione impassibilitatis, quae in ipso corpore nunc est.

ARTICULUS IV.

Utrum corpus Christi, si fuisset in pixide servatum, non ibi moreretur. — (Ubi supra, art. 4.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod corpus Christi, si fuisset in pixide servatum, non ibi moreretur. Corpus enim Christi non est mortuum nisi crucifixione. Sed ibi non crucifigebatur (5). Ergo et ibi non moriebatur.

2. Praeterea, actio Judaeorum erat causa mortis Christi, et sanguinis effusio. Sed ibi non effudit sanguinem, nec actio Judaeorum ibi fuisset. Ergo non fuisset ibi mortuum.

Sed contra, unum et idem corpus fuisset tunc in pixide et in cruce. Sed in cruce moriebatur. Ergo et in pixide.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod si post mortem Christi aliquis Apostolorum confecisset hoc sacramentum,

(1) *Nicolai:* non quod tunc.
(2) *Al. hujus. Forte* hujusmodi.
(3) *Nicolai* crucifigebatur, et moreretur.

fuisset ibi anima Christi; fuisset enim aliter imperfectum sacramentum (1). Sed de perfectione sacramenti est non solum corpus, sed etiam anima; quia totus Christus in sacramento continetur. Ergo ibi fuisset anima.

2. Praeterea, verba formae non fuissent tunc minoris (2) virtutis quam modo. Sed modo ex vi formae conficitur corpus cum anima. Ergo etc.

Sed contra, corpus Christi non est perfectius sub specie sacramenti quam sub specie propria. Sed tunc corpus Christi erat examine. Ergo et sub sacramento.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod Deus facere potuerit quod tunc anima esset corpori Christi in sacramento existenti unita. Anima enim Christi majorem convenientiam habebat ad corpus proprium quam ad infernum. Sed anima separata a corpore Christi jacente in sepulchro fuit in inferno. Ergo similiter potuisset esse in loco illo ubi corpus Christi sub sacramento conservabatur (3).

2. Praeterea, corpus Christi, quia est Divinitati adjunctum, potest esse in sacramento, et in specie propria. Ergo et anima, cum sit Divinitati unita, poterat esse simul in inferno, et in corpore Christi sub sacramento.

Sed contra, ex hoc sequeretur quod contradictoria essent simul vera, si corpus Christi esset simul animatum et inanimatum. Sed hoc Deus facere non potest, ut Augustinus dicit contra Faustum (lib. 26, cap. 3). Ergo nec primum.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam questionem, quod omnia verba quae significant passionem ab extrinseco illatam, non possunt attribui corpori Christi prout est sub sacramento; ejus ratio ex dictis apparet; unde non potest dici, quod in pixide crucifigebatur vel verberabatur, vel aliquid hujusmodi. Nec ex hoc sequitur quod duo contradictoria sint simul vera; quia non secundum idem comparatur ad extra corpus Christi hic et ibi. Omnia autem verba quae significant passionem innatam, conveniunt ei, ut dolet, patitur, et cetera hujusmodi; et similiter potest dici, quod in altari moritur; unde versus:

*Pixide servato poteris copulare (4) dolorem
Innatum; sed non illatus convenit illi.*

Ad primum ergo dicendum, quod passiones extrinsecae pertinent ad substantiam corporis Christi mediantibus dimensionibus propriis; et ideo propter impressiones extrinsecae quae ad species panis pertinent, nulla passio intrinseca corpori Christi attribuitur; sed propter impressiones extrinsecae ad dimensiones proprias pertinentes attribuntur passiones corpori Christi, et extrinsecae sub specie propria tantum, et intrinsecae etiam sub specie aliena; et ideo propter crucifixionem in Calvariae loco factam, corpus Christi verum servatum moriebatur sub specie propria, et sub sacramento.

Et per hoc patet solutio ad secundum; quia actio Judaeorum extrinseca erat; fluxus etiam san-

(1) *Nicolai* ex ms. fuisset enim perfectum sacramentum.
(2) *Al. majoris.*
(3) *Al. consecrabatur.*
(4) 5 p., quaest. 81, art. 4, sociare ut et hic Nicolai legit propter mensuram versus.

guinis ad motum localem pertinet, et sic importat ordinem ad aliquid extra.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod cum animatio sit proprietatis intrinseca, constat quod sicut corpus Christi in specie propria erat exanimatum, ita sub sacramento. Unde si corpus Christi fuisset ab ullo discipulorum consecratum, non fuisset ibi anima. Quidam autem dicunt, quod forma fuit suspensa in illo triduo; et quod si primo consecratum, fuisset reservatum, desineret ibi esse Christo mortuo. Sed haec frivola sunt; quia nec ratione nec auctoritate confirmantur.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra dictum est, dist. 10, anima non est ibi ex vi sacramenti, sed propter concomitantiam ad corpus; et ideo corpore sine anima existente, nihil deperit perfectioni sacramenti, si anima ibi non continetur.

Ad secundum dicendum, quod hoc non est propter defectum virtutis verborum, sed propter diversam dispositionem corporis Christi.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod Deus bene poterat facere quod anima Christi a corpore separata iacente in sepulchro, esset in loco ubi erat corpus sub sacramento, quia hoc importat respectum ad extra; sed non quod esset ei unita sub sacramento sicut forma, quia hoc pertinet ad dispositionem interiore; unde inevitabiliter sequeretur duo contradictoria esse simul.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa non concludit, nisi quod esset ibi sicut in loco; et hoc Deus bene potuit facere.

Et similiter etiam dicendum ad secundum. Tamen non est haec causa quare corpus Christi potest esse aliquo modo in diversis locis, quia est Divinitati unitum; sed ratione conversionis alterius corporis in ipsum factae, quae non fit in animam.

Expositio textus.

De materia de qua in conceptione non fuit factum. Patet quod ex aequivocatione hujus praepositionis de procedunt: quia cum dicitur: *De pane fit corpus Christi*, ly *de* non denotat habitudinem causae materialis, sed solum ordinem mutationis terminorum.

Investigari salubriter non potest, scilicet ut aliquis comprehendere nitatur: quia praesumptuosum est et periculosum, dum aliquis non vult plus credere quam ratione videri potest; sed investigare pro defensione fidei, utile est.

Quis fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacrificium vocem caelos aperiri? etc. Dicuntur caeli aperiri in ipsa immolationis hora propter efficaciam divinae virtutis, quae operatur in sacramento; summa imitatio, quia ex speciebus et corpore Christi fit unum sacramentum; et iterum membra capiti uniantur; et iterum in caelum rapitur corpus Christi, inquantum fidelium devotio non sistit in specie sacramenti, sed fertur usque ad Christum, secundum quod est in caelo sub specie propria, per desiderium.

Vinum operatur sanguinem, in quo est sedes animae. Hoc potest intelligi tripliciter. Uno modo ut sedes animae dicatur conservatio vitae, quae est per sanguinem. Alio modo quia sanguis est potentia totum, quia per actum virtutis nutritivae membra convertitur. Tertio modo quia per sanguinem in corde generatur vitalis operatio in omnia membra diffunditur, ut Philosophus in lib. de Animalibus dicit (lib. 2 de partib. Animal., cap. 4.)

Caro pro corpore vestro offertur, hoc intelligendum est per quandam adaptationem de salute corporis, quae erit per gloriam resurrectionis, ad quam hoc sacramentum operatur.

Nec debet iterari sacramentum, quantum ad id quod est principale in hoc sacramento, scilicet consecratio materiae, quamvis iteretur quantum ad usum.

Ut mixtio illa non possit separari. Sed contra. Alechimiae dicunt, quod per missionem juncti deorbitati potest separari. — Et dicendum, quod a vino auferitur substantia aquae quae ibi est, propter similitudinem juncti, quod etiam porosum est; non tamen illa aqua quae fuit apposta, separatur, quia jam facta est vinum.

Nobis vero non potest ignosci, idest, peccatum nostrum non habet in se causam veniae, cum non ex ignorantia procederet.

Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri in sacrificium. Si autem per errorem contingat ut aqua loco vini ponatur, si autem consecrationem vini percipiat, debet aquam effundere, et vinum imponere. Si autem post, debet incipere consecrationem vini, alio vino super infuso, contritione de negligentia praehabita; vel etiam a capite Canonem inchoare super alia hostia, hostia prius consecrata posita seorsum, ut Innocentius dicit (de Mysteriis Missae, lib. 4, cap. 22.)

DISTINCTIO XII.

Ubi illa acciderit fundentur.

Si autem queritur de accidentibus quae remanent, idest de speciebus et sapore et pondere, in quo subiecto fundentur; potius mihi videtur fatendum existere sine subiecto quam esse in subiecto: quia ibi non est substantia nisi corporis et sanguinis dominici, quae non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus Christi talem habet in se formam, sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per se subsistentia ad mysterium ritum, ad gustus, fideique suffragium, quibus corpus Christi, habens formam et naturam suam, tegitur.

De fractione, et partibus.

Solet etiam queri de fractione et partitione, quae ibi videtur fieri, utrum vera sit: et si vera fractio est, cuius

rei sit, vel in qua re fiat. Cumque non sit ibi alia substantia quam Christi, si in aliqua substantia est illa fractio, in corpore Christi videtur esse. Sed e contra, cum ipsum corpus incorruptibile sit, quia immortale et impassibile, in Christo non posse esse videtur. Nam et Christus (Joan. 6) redarguit carnalem sensum discipulorum, qui putabant carnem Christi, sicut aliam, in partes dividendam, et morsibus dilacerandam. Ideo quibusdam placet quod non sit ibi fractio, sicut videtur; sed dicitur frangi, quia videtur frangi. Quibus obicitur quod ait Ambrosius (1): « Nihil falsi potandum est in sacrificio

(1) Nullibi apud Ambrosium occurrit; sed per analogiam colligi potest ex illius tract. in Symbolum Apostolorum, cap. 29, et deinceps (E. edit. P. Nicolai).

veritatis, vel sicut fit in magorum praestigis, ubi delusione quadam falluntur oculi, ut videant esse quod non est. Ad hoc illi dicunt: Non fallit hoc visus, nec fallitur quod esset, si crederetur ita frangi, ut videtur. Nec illusio est, quia ad utilitatem fidei, non ad deceptionem ita fit: sicut Christus se ostendit duobus discipulis in via in specie peregrini (Luc. 24), nec in eo tamen talis forma erat, sed oculi eorum tenebantur, nec eum agnoscerant.

Aliorum opinio.

Alii vero dicunt, quod sicut ibi species panis est, et non est ibi res cuius vel in qua sit illa species; ita ibi est fractio, quae non fit in aliqua re, quia nihil ibi frangitur: quod mirabiliter Dei potentia fieri dicunt, ut fiat fractio ubi nihil frangitur.

Aliorum opinio.

Alii tradunt, corpus Christi essentialiter frangi et dividit; et tamen integrum et incorruptibile existere. Quod se colligere asserunt ex confessione Berengarii, qui confessus est coram Nicolao Papa et pluribus Episcopis (ut in Decret. de Consecr., dist. 2, cap. « Ego Berengarius ») panem et vinum, quae in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus et sanguinem Christi esse; et sensualiter non solum sacramentum, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, et frangi, et fidelium dentibus atteri.

Sententia probabilior.

Sed quia corpus Christi incorruptibile est, sane dici potest fractio illa et partitio non in substantia corporis, sed in ipsa forma panis sacramentalis fieri; ut vera fractio et partitio sit ibi, quae fit non in substantia corporis, sed in sacramento, idest in specie. Ne autem mireris, vel insultes, si accidentia videantur frangi, cum ibi sint sine subiecto, licet quidam asserant ea fundari in aere: est enim ibi vera fractio et partitio quae fit in pane, idest in forma panis. Unde Apostolus ait (1 Corin. 10, 16): « Panis quem frangimus: quia forma panis ibi frangitur, et in partes dividitur; Christus vero integer manet, et totus est in singulis. Unde Augustinus (in serm. de verbis Evangelii, et habetur de Consecr., dist. 2, cap. « Invitavit ») a Quodam Christus manducatur, et vita manducatur. Sed quis auderet manducare Dominum sum? Et tamen Veritas invitans nos ad manducandum ait (Joan. 6, 38): « Qui manducat me, vivet propter me. Nec occidit Christus ut manducetur; sed mortuus vivificat, quando manducatur. Reficit, non deficit: vivit manducatus, qui surrexit occisus. Nec quando manducamus, partes de illo facimus: et quidem in sacramento se sit. » Item (alibi): « Nonnulli fideles quomodo manducant carnem Christi. » Unusquisque accipit partem suam: unde et ipsa gratia per totum per partes manducatur in sacramento, et manet integer et teger totus in caelo, manet integer totus in corde tuo. Ideo autem (1) ista dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur et aliud intelligitur. Videtur panis et calix, quod et oculi remanunt: quod autem fides instruat (2) postulat, panis est corpus Christi, calix est sanguis. Ex his datur intelligi, quod fractio, et partes quae ibi videtur fieri, in sacramento sunt, idest in specie visibilibus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius: idipsum semper ad ipsum offeritur (6). Proinde hoc est sacrificium: alioquin, quoniam in multis locis offertur, nulli sunt Christi? Non: sed unus ubique est Christus, et hic plenus existens, et illic plenus, sicut quod ubique offertur, unus est corpus, ita et unum sacrificium. Christus hostiam obtulit, ipsam offerimus et nunc; sed quod nos agimus, recordatio est sacrificii. Nec causa tuae infirmitatis repellitur, quia pericit hominem; sed nostrae, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse sacrificium et dici quod agitur in altari; et Christum semel oblatum et quotidie offerri; sed aliter tunc, aliter nunc: et etiam quae sit virtus hujus sacramenti ostenditur, remissio scilicet peccatorum venialium, et perfectio virtutis.

(1) Al. deest autem.

(2) Al. instruendi.

(3) Nihil tale in Hieronymo. . . Ex Ambrosio citant Ivo et Algerus. Guilmardus autem ut ex Praefatione quae per nicenae 5 post Epiphaniam in Missali Ambrosiano, ac in Sacramentario Gregorii eadem extat pro eodem etiam die (E. edit. P. Nicolai).

(4) Al. deest in.

Quid illae partes significant.

Quid autem partes illae significant, Sergius Papa tradit, iniquens (de Consecr., dist. 2, cap.: « Triforme. » « Triforme est corpus Christi. Pars ablata in calicem missae, corpus Christi quod jam surrexit, monstrat: pars comesta, ambulans adhuc super terram; pars in altari usque ad finem missae remansens, corpus iacens in sepulchro significat: quia usque in finem saeculi corpora sanctorum in sepulchris erunt. Et sicut partes illae mysticam tenent significationem, ita etiam et fractio, passionis Christi et mortis est repraesentatio. » Unde ipse ait (Luc. 22, 19): « Hoc facite in meam commemorationem », idest in memoriam passionis et mortis meae. Nam, ut ait Ambrosius (1) (habetur de Consecr., dist. 2, cap.: « Qua mortis »), quia in nomine (2) Christi liberali sumus, hujus in edendo et libando carnem et sanguinem, memores esse debemus. Sed caveat quisque ne indigne percipiat, quia iudicium manducat. Non est enim iste panis qui vadit in corpus, sed panis vitae aeternae, qui animae nostrae substantiam fovet. Sic ergo vive ut quotidie merearis accipere, nec accedas indignus (3), indignus est qui aliter celebrat mysterium quam Christus tradidit, vel qui habens mortale peccatum accedit. Ergo etsi sint peccata quotidiana, vel non sint mortifera: antequam accedas, dimitte debitoribus tuis. Si duritias, dimittitur tibi, et si securus accedas. Panis enim salutaris est, et non venenum (4). Si ita accedis, spiritualiter manducas. Spiritualiter enim manducat qui innocentiam ad altare portat.

Si illud sit sacrificium, et si sapius immoletur Christus.

Post hoc queritur, si quod gerit sacerdos, proprie dicatur sacrificium vel immolatio; et si Christus quotidie immoletur, vel semel tantum immolatus sit. Ad hoc breviter dici potest, illud quod offertur et consecratur a sacerdote, vocari sacrificium et oblationem: quia memoria est et representatio veri sacrificii et sanctorum immolationis factae in ara crucis. Et semel quidem (5) Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in semetipso; quotidie autem immolatur in sacramento, quia in sacramento recordatio fit illius quod factum est semel. Unde Augustinus (super Psalm. 21, et habetur de Consecr., dist. 2, cap.: « Semel »): « Certum habemus quia Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur; et tamen ne obliviscatur, quod semel factum est in memoria nostra, omni anno fit, scilicet quoties pascha celebratur. Numquid toties Christus occiditur? Sed tamen anniversaria recordatio repraesentat quod olim factum est, et sic nos facit moveri, tanquam videamus Dominum in cruce. » Item (ut ex lib. sentent. Prosperi refertur de Consecr., dist. 2, cap.: « Semel immolatus »): « Semel immolatus est Christus in semetipso, et tamen quotidie immolatur in sacramento: quod sic intelligendum est, quia in manifestatione corporis et distinctione membrorum semel tantum in cruce pepercit offerens se Deo Patri hostiam redemptionis efficaciam, eorum scilicet quos praeservavit. » Item Ambrosius (Ambrosiaster in epist. ad Hebr. et habetur de Consecr., dist. 2, cap.: « In Christo »): « In Christo enim oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offeramus, ad recordationem eius mortis fit; et una est hostia, non multae. Quomodo una? Quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius: idipsum semper ad ipsum offeritur (6). Proinde hoc est sacrificium: alioquin, quoniam in multis locis offertur, nulli sunt Christi? Non: sed unus ubique est Christus, et hic plenus existens, et illic plenus, sicut quod ubique offertur, unus est corpus, ita et unum sacrificium. Christus hostiam obtulit, ipsam offerimus et nunc; sed quod nos agimus, recordatio est sacrificii. Nec causa tuae infirmitatis repellitur, quia pericit hominem; sed nostrae, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse sacrificium et dici quod agitur in altari; et Christum semel oblatum et quotidie offerri; sed aliter tunc, aliter nunc: et etiam quae sit virtus hujus sacramenti ostenditur, remissio scilicet peccatorum venialium, et perfectio virtutis.

(1) Nicolai: vel sub eius nomine Commentator in 1 ad Corinth. 13.

(2) Idem: quia morte.

(3) Nicolai: Ne accedas ergo indignus.

(4) Nicolai: ut Augustinus dicit, tract. 26 in Joan.

(5) Al. deest quidem.

(6) Nicolai: sacrificium est illius; idipsum, et semper idipsum offertur.